

Datum van
inontvangstneming

:

03/09/2020

Zaak C-319/20

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

15 juli 2020

Verwijzende rechter:

Bundesgerichtshof (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 mei 2020

Verweerster en verzoekster tot *Revision*:

Facebook Ireland Limited

Verzoeker en verweerder in *Revision*:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
- Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.

Voorwerp van het hoofdgeding

Verbodsactie op grond van schending van bepalingen inzake gegevensbescherming

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Uitlegging van hoofdstuk VIII, inzonderheid van artikel 80, leden 1 en 2, en artikel 84, lid 1, van de algemene verordening gegevensbescherming; artikel 267 VWEU

Prejudiciële vraag

Staan de bepalingen in hoofdstuk VIII, en inzonderheid artikel 80, leden 1 en 2, en artikel 84, lid 1, van verordening (EU) 2016/679, in de weg aan nationale regelingen die – naast de bevoegdheden tot optreden van de voor het toezicht op

en de handhaving van de verordening bevoegde autoriteiten en de aan de betrokkene geboden rechtsbeschermingsmogelijkheden – zowel aan concurrenten als aan naar nationaal recht beroepsgerechtigde verenigingen, organen en beroepsorganisaties de bevoegdheid verlenen om wegens schendingen van verordening (EU) 2016/679 bij de civiele rechter op te komen tegen de inbreukmaker, op grond van het verbod op oneerlijke handelspraktijken, schending van een consumentenbeschermingswet of het verbod op de toepassing van ongeldige algemene voorwaarden, ongeacht of een individuele betrokkene in zijn concrete rechten is geschonden en zonder daartoe door een betrokkene te zijn gemachtigd?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming), hoofdstuk VIII, inzonderheid artikel 80, leden 1 en 2, en artikel 84, lid 1

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen (Duitse wet betreffende verbodsacties bij inbreuken op het consumentenrecht of bij andere inbreuken; hierna: „UkLaG”), § 1 (Unterlassungs- und Widerrufsanspruchs bei Allgemeinen Geschäftsbedingungen) (verbods- en herroepingsrecht in het kader van algemene voorwaarden), § 2 (Ansprüche bei Verbraucherschutzgesetz widrigen Praktiken) (rechten in geval van handelspraktijken die in strijd zijn met de wet inzake consumentenbescherming), lid 2, punt 11, § 3 (Anspruchsberechtigte Stellen) (gerechtigde instanties), § 4 (Qualifizierte Einrichtungen) (beroepsgerechtigde entiteiten)

Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Duitse wet ter bestrijding van oneerlijke mededinging; hierna: „UWG”), § 3 (Verbot unlauterer geschäftlicher Handlungen) (verbod op oneerlijke handelspraktijken), § 3a (Rechtsbruch) (rechtsschending), § 8 (Beseitigung und Unterlassung) (beëindiging en verbod), leden 1 en 3

Telemediengesetz (Duitse wet inzake elektronische media; hierna: „TMG”), § 13 (Pflichten des Diensteanbieters) (verplichtingen van de dienstverlener)

Korte weergave van de feiten en van de procedure

- 1 Verzoeker is als Duitse federale vereniging van consumentenbeschermingsorganisaties opgenomen in de lijst van

beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 4 UKlaG. Verweerster, gevestigd in Ierland, beheert onder het adres www.facebook.de het internetplatform Facebook dat voor de uitwisseling van persoonlijke en andere gegevens wordt gebruikt. Facebook Germany GmbH, een in Duitsland gevestigde zuster vennootschap van verweerster, stelt aldaar advertentieruimte ter beschikking op het internetplatform en biedt er ondersteuning aan plaatselijke adverteerders van verweerster. Verweerster is contractpartner van adverteerders in Duitsland en verwerkt bovendien de gegevens van Duitse klanten van Facebook. De moedermaatschappij van verweerster en van Facebook Germany GmbH is gevestigd in de Verenigde Staten van Amerika.

- 2 Op het internetplatform Facebook bevindt zich een zogenoemd appcentrum waar verweerster haar gebruikers onder meer gratis spellen van derde leveranciers aanbiedt. Bij een bezoek van het appcentrum op 26 november 2012 werd daar het spel „The Ville” aangeboden, waarbij onder een button „Nu spelen” de volgende vermelding verscheen:
- 3 Door het aanklikken van „Spel spelen” hierboven, ontvangt deze toepassing: - *Jouw contact- en algemene gegevens (?), - Jouw e-mailadres, - Details over jou, - Jouw statusberichten. Deze toepassing mag in jouw naam posten, inclusief je score en meer.*
- 4 Voorts stond daar ook de volgende vermelding te lezen: *Wanneer je doorgaat, ga je akkoord met de algemene voorwaarden en het privacybeleid van The Ville.*
- 5 De algemene voorwaarden en het privacybeleid konden worden geraadpleegd via een elektronische verwijzing (link). Ook bij andere spellen verschenen soortgelijke vermeldingen. Bij het spel „Scrabble” werden de vermeldingen afgesloten met de zin: *Deze toepassing mag statusberichten, foto's en meer in jouw naam posten.*
- 6 Volgens verzoeker moeten de onder de button „Nu spelen” weergegeven vermeldingen in het appcentrum worden aangemerkt als oneerlijk op grond van de onder meer onrechtmatig handelen door schending van de wettelijke vereisten inzake het verkrijgen van rechtsgeldige toestemming van de gebruiker voor gegevensverwerking. Voorts voert verzoeker aan dat de afsluitende vermelding bij het spel „Scrabble” moet worden aangemerkt als een algemene voorwaarde die de gebruiker onevenredig benadeelt.
- 7 Verzoeker vordert in wezen dat verweerster wordt opgedragen de hierboven beschreven praktijken te staken jegens consumenten met een vaste verblijfplaats in de Bondsrepubliek Duitsland, en dat het haar wordt verboden een beding te hanteren zoals dat in samenhang met het spel „Scrabble” werd toegepast.
- 8 Verzoekers vordering staat los van een concrete schending van de gegevensbeschermingsrechten van een betrokkene en is ingesteld zonder machtiging daartoe door een dergelijke betrokkene.

- 9 De rechter in eerste aanleg heeft de vordering toegewezen. Het daartegen door verweerster ingestelde hoger beroep is verworpen. Met haar beroep tot *Revision* bij het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland), waarvan verzoeker verwerping vordert, beoogt verweerster alsnog afwijzing van de tegen haar ingestelde vordering.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzingsbeslissing

- 10 De verwijzende rechter is van oordeel dat de appelrechter de vordering terecht gegrond heeft verklaard. Het al dan niet slagen van het beroep tot *Revision* hangt derhalve af van de vraag of de appelrechter blijkt heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door de vordering ontvankelijk te verklaren.
- 11 Bij de ontvankelijkheidstoetsing van de vordering rijst een uitleggingsvraag met betrekking tot verordening 2016/679. De verwijzende rechter betwijfelt namelijk of § 8, lid 3, punt 3, UWG en § 3, lid 1, eerste volzin, punt 1, UKlaG ook na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 de bevoegdheid verlenen aan beroepsgerechtigde entiteiten, zoals de consumentenvereniging in het onderhavige geding, om beroep in te stellen bij de civiele rechter, ongeacht of individuele betrokkenen concreet in hun rechten zijn geschonden en zonder daartoe te zijn gemachtigd door een betrokkene, op grond van de rechtsschending volgens § 3a UWG, de schending van een wet inzake consumentenbescherming in de zin van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG of de toepassing van ongeldige algemene voorwaarden overeenkomstig § 1 UKlaG die telkens schending opleveren van deze verordening.
- 12 Vóór de inwerkingtreding van verordening 2016/679 waren de vorderingen wegens schending van § 13, lid 1, TMG ontvankelijk en gegrond.
- 13 Overeenkomstig § 13, lid 1, eerste volzin, eerste zinssnede, TMG dient de aanbieder van diensten de gebruiker bij aanvang van het gebruik in algemeen begrijpelijke vorm in kennis te stellen van de wijze waarop zijn persoonsgegevens zullen worden verzameld, van de omvang van deze verzameling en van de doeleinden daarvan, tenzij dat eerder al is gebeurd. De appelrechter heeft blijkt gegeven van een juiste rechtsopvatting door ervan uit te gaan dat de door verzoeker gelaakte vermeldingen in het appcentrum niet aan deze vereisten voldoen en de vordering derhalve op dat punt gegrond te verklaren.
- 14 Door schending van de uit § 13, lid 1, eerste volzin, eerste zinssnede, TMG voortvloeiende informatieverplichtingen heeft verweerster inbreuk gemaakt op § 3a UWG en § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG. De appelrechter heeft terecht aangenomen dat de hier aan de orde zijnde bepalingen overeenkomstig § 13 TMG aan te merken zijn als bepalingen ter regulering van het marktgedrag in de zin van § 3a UWG. Bovendien betreft het hier bepalingen die in de zin van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, onder a), UKlaG zien op de toelaatbaarheid van het verzamelen, verwerken of gebruiken door een handelaar van [eerder] voor reclamadoeleinden verzamelde, verwerkte of gebruikte persoonsgegevens van een

consument. De appelrechter heeft bovendien terecht aangenomen dat het feit dat verweerster in Ierland is gevestigd, niet in de weg staat aan de toepasbaarheid van de Duitse wetgeving inzake gegevensbescherming. In verband met de – in casu eveneens aan de orde zijnde – verhouding van de in Ierland gevestigde en voor de verwerking van de – voor dat geding relevante – persoonsgegevens verantwoordelijke verweerster tot haar in Duitsland gevestigde en uitsluitend met de verkoop van advertentieruimte belaste zustersvereniging, heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn arrest van 5 juni 2018, *Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein* (C-210/16, EU:2018:388, punt 55), reeds geoordeeld dat deze Duitse zustersvereniging dient te worden aangemerkt als een vestiging in de zin van artikel 4, lid 1, onder a), van richtlijn 95/46.

- 15 Voorts heeft verweerster wegens schending van de in casu relevante informatieverplichtingen op het gebied van gegevensbescherming een overeenkomstig § 1 UKlaG ongeldige algemene voorwaarde toegepast. Ook op dit punt was de vordering aanvankelijk gegrond.

Vraag naar de ontvankelijkheid van de vordering

- 16 De vordering was aanvankelijk ook ontvankelijk. Verzoeker was name vóór de inwerkingtreding van verordening 2016/679 bevoegd om vorderingen in te stellen bij de civiele rechter.
- 17 Overeenkomstig § 8, lid 3, punt 3, UWG mogen beroepsgerechtigde entiteiten in op grond van § 8, lid 1, UWG verbodsacties instellen tegen verboden handelspraktijken in de zin van § 3 UWG, op voorwaarde dat zij aantonen te zijn opgenomen in de lijst van beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 4 UKlaG. Verzoeker is in de hoedanigheid van consumentenvereniging opgenomen in de lijst van beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 4 UKlaG. Als zodanig was verzoeker krachtens richtlijn 95/46/EG bevoegd om overeenkomstig § 8, leden 1 en 3, punt 3, UWG junctis § 3, lid 1, en § 3a UWG een verbodsactie in te stellen tegen schendingen van het gegevensbeschermingsrecht (in casu: artikel 10, onder a), van richtlijn 95/46/EG, § 13, lid 1, eerste volzin, eerste zinssnede, TMG), op grond van het argument dat deze schendingen als verboden handelspraktijken zijn aan te merken [zie arrest van het Hof van 29 juli 2019, *Fashion ID* (C-40/17, EU:2019:629, punt 63)].
- 18 De bevoegdheid om verbodsacties in te stellen, kon verzoeker bovendien ook ontleen aan § 3, lid 1, eerste volzin, punt 1, UKlaG. Op grond daarvan zijn beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van deze bepaling bevoegd om verbodsacties in te stellen tegen schendingen van consumentenbeschermingswetten die overeenkomstig § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG ook voorzien in bepalingen die zien op de toelaatbaarheid van het voor reclamedoeleinden verzamelen, verwerken of gebruiken van persoonsgegevens van een consument door een handelaar.

- 19 De bevoegdheid om de verbodsactie in te stellen tegen de toepassing van een algemene voorwaarde, was gesteund op § 3, lid 1, eerste volzin, punt 1, UKlaG. Op grond daarvan komt beroepsgerechtigde entiteiten de bevoegdheid toe om overeenkomstig § 1 UKlaG een verbodsactie in te stellen tegen de toepassing van algemene voorwaarden die krachtens § 307 van het Bürgerliches Gesetzbuch (Duits burgerlijk wetboek; hierna: „BGB”) als ongeldig moeten worden beschouwd. Vóór de inwerkingtreding van verordening 2016/679 was het beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 3, lid 1, eerste volzin, punt 1, UKlaG bijgevolg toegestaan om op grond van § 1 UKlaG een verbodsactie in te stellen tegen de toepassing van een algemene voorwaarde die krachtens § 307 BGB ongeldig is omdat zij schending oplevert van een bepaling van gegevensbeschermingsrecht.
- 20 Het is mogelijk dat deze rechtssituatie met de inwerkingtreding van verordening 2016/679 op een voor de beslissing relevante wijze is gewijzigd.
- 21 De verbodsacties zijn ook na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 gegrond. De bepaling van § 13, lid 1, TMG is sindsdien inderdaad niet langer van toepassing. Thans zijn de uit de artikelen 12 tot met 14 van verordening 2016/679 voortvloeiende informatieverplichtingen van doorslaggevend belang. Verweerster heeft verzuimd in haar verplichting uit artikel 12, lid 1, eerste volzin, van verordening 2016/679, ervoor te zorgen dat de betrokkene de in artikel 13, lid 1, onder c) en e), van deze verordening bedoelde informatie over de verwerkingsdoeleinden en de ontvanger van de persoonsgegevens in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal ontvangt.
- 22 Indien de prejudiciële vraag bevestigend wordt beantwoord, beschikt verzoeker met de inwerkingtreding van verordening 2016/679 echter niet langer over een procesbevoegdheid die haar aanvankelijk wel toekwam. Dit gegeven moet ook in aanmerking worden genomen in de onderhavige procedure tot *Revision*, waaruit volgt dat de verbodsactie niet-ontvankelijk moet worden verklaard.

Procesbevoegdheid van verenigingen op grond van het mededingingsrecht?

- 23 Er heerst onenigheid over de vraag of beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 4 UKlaG na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 bevoegd zijn om krachtens § 8, lid 3, punt 3, UWG en onder verwijzing naar de rechtsschending overeenkomstig § 3a UWG in rechte op te komen tegen schendingen van de gegevensbeschermingsbepalingen van deze verordening die op grond van artikel 288, lid 2, eerste volzin, VWEU rechtstreekse werking hebben.
- 24 Sommigen verdedigen de opvatting dat verordening 2016/679 zelf voorziet in een uitputtende regeling voor de handhaving van de erin vervatte gegevensbeschermingsbepalingen; volgens deze opvatting zijn concurrenten niet procesbevoegd op grond van het mededingingsrecht en wordt de

- procesbevoegdheid van verenigingen alleen erkend indien aan de voorwaarden van artikel 80 van de verordening is voldaan.
- 25 Anderen zijn van mening dat de in verordening 2016/679 vastgestelde handhavingsregelingen niet uitputtend zijn en opperen dan ook dat de in § 8, lid 3, UWG genoemde concurrenten, verenigingen en entiteiten onverminderd bevoegd blijven om verbodsacties in te stellen op grond van de rechtsschending als bedoeld in § 3a UWG.
 - 26 Nog anderen stellen zich op het standpunt dat concurrenten geen procesbevoegdheid bezitten, maar dat verenigingen als bedoeld in § 3 UKlaG wel bevoegd zijn om in rechte op te komen tegen schendingen in de zin van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG, voor zover deze verenigingen voldoen aan de in artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 genoemde voorwaarden.
 - 27 Tot slot wordt door sommigen opgeworpen dat verordening 2016/679 niet heeft afgedaan aan de procesbevoegdheid van concurrenten overeenkomstig § 8, lid 3, punt 1, UWG, en dat aan verenigingen daarentegen uitsluitend procesbevoegdheid toekomt onder de voorwaarden als vastgesteld in artikel 80 van de genoemde verordening.
 - 28 Aan de **bewoordingen** van verordening 2016/679, en met name van de bepalingen van hoofdstuk VIII ervan, kan geen procesbevoegdheid worden ontleend voor beroepsgerechtigde entiteiten in de zin van § 8, lid 3, punt 3, UWG die de belangen van de consument behartigen.
 - 29 Artikel 80, lid 1, van verordening 2016/679 verleent inderdaad procesbevoegdheid aan organen, organisaties of verenigingen zonder winstoogmerk die op geldige wijze volgens het recht van een lidstaat zijn opgericht, waarvan de statutaire doelstellingen het openbare belang dienen en die actief zijn op het gebied van de bescherming van de rechten en vrijheden van de betrokkene in verband met de bescherming van diens persoonsgegevens. Als voorwaarde geldt evenwel dat de betrokkene het orgaan, de organisatie of de vereniging de opdracht heeft gegeven namens hem de in artikelen 77, 78 en 79 van de verordening bedoelde rechten uit te oefenen en namens hem het in artikel 82 bedoelde recht op schadevergoeding uit te oefenen, indien het lidstatelijke recht daarin voorziet.
 - 30 Bij de hier aan de orde zijnde procesbevoegdheid overeenkomstig § 8, lid 3, punt 3, UWG gaat het echter niet om een dergelijke klacht in opdracht en in naam van een betrokken persoon teneinde zijn rechten uit te oefenen. Deze bepaling ziet veeleer op een individuele procesbevoegdheid van verenigingen die hen objectief-juridisch machtigt om in rechte op te komen tegen schendingen van de bepalingen van verordening 2016/679 die als een rechtsschending in de zin van § 3a UWG kunnen worden gekwalificeerd, onafhankelijk van een schending van concrete rechten van betrokken personen dan wel een handelen in hun opdracht.
 - 31 Ook artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 bevat geen regeling waaraan verenigingen procesbevoegdheid kunnen ontleen met het oog op de objectief-

juridische handhaving van het gegevensbeschermingsrecht. Volgens dit artikel kunnen de lidstaten weliswaar bepalen dat een orgaan, organisatie of vereniging als bedoeld in lid 1 van dit artikel, over het recht beschikt om onafhankelijk van de opdracht van een betrokkene in die lidstaat klacht in te dienen bij de overeenkomstig artikel 77 bevoegde toezichthoudende autoriteit en de in de artikelen 78 en 79 bedoelde rechten uit te oefenen. Daartoe is echter ook vereist dat de rechten van een betrokkene uit hoofde van deze verordening zijn geschonden ten gevolge van de verwerking. Bijgevolg kan aan de bewoordingen van de bepaling in artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 evenmin procesbevoegdheid worden ontleend voor verenigingen teneinde – zoals in casu op grond van §§ 3a, 8, lid 3, punt 3, UWG – in rechte op te komen tegen schendingen van het gegevensbeschermingsrecht wanneer hun klacht losstaat van de schending van subjectieve rechten van een concreet betrokken persoon. Hetzelfde kan worden afgeleid uit de tweede volzin van overweging 142 van verordening 2016/679, waarin de schending van de rechten van een betrokken persoon eveneens als voorwaarde wordt genoemd voor de procesbevoegdheid van verenigingen om, ongeacht een eventuele machtiging door een betrokkene, een klacht in te dienen.

- 32 De erkenning van de procesbevoegdheid van verenigingen kan evenmin worden gesteund op artikel 84, lid 1, van verordening 2016/679, volgens hetwelk de lidstaten de regels vaststellen inzake andere sancties die van toepassing zijn op inbreuken op deze verordening en alle nodige maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat zij worden toegepast. Alleen al op grond van de systematiek van verordening 2016/679 kan een procesbevoegdheid van verenigingen, zoals vastgesteld in § 8, lid 3, UWG, geen sanctie vormen, aangezien de Uniewetgever in hoofdstuk VIII van de verordening uitdrukkelijk onderscheid maakt tussen beroep, aansprakelijkheid en sancties en uit de samenhang tussen artikel 84, artikel 83 en de overwegingen 148 tot en met 152 van de verordening blijkt dat het bij de sancties in de zin van artikel 84 van de verordening gaat om administratieve geldboeten en strafrechtelijke sancties.
- 33 Ook een uitlegging met inachtneming van de **systematische samenhang** van verordening (EU) 2016/679 maakt niet duidelijk of de Uniewetgever met deze verordening niet alleen de bepalingen ter bescherming van persoonsgegevens, maar ook de handhaving van de daaruit voortvloeiende rechten heeft geharmoniseerd.
- 34 Verordening 2016/679 legt de toezichthoudende autoriteiten in de zin van artikel 51, lid 1, en artikel 4, punt 21, ervan, omvangrijke controleverplichtingen op en verleent deze autoriteiten ook ruime bevoegdheden om onderzoek te verrichten en corrigerende maatregelen te nemen. Hieruit zou kunnen worden opgemaakt dat de Uniewetgever er in beginsel van uitgaat dat de toezichthoudende autoriteiten zorgen voor de handhaving van de verordening. De openingsclausule tot vaststelling van een procesbevoegdheid voor verenigingen in de zin van artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 zou, gelet op deze omvangrijke regelingen inzake de verplichtingen en bevoegdheden van de

toezichhoudende autoriteiten, kunnen worden aangemerkt als een uitzonderingsbepaling. In dit verband stuit een extensieve uitlegging van de openingsclausule van artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679, waarbij de in deze bepaling vastgestelde voorwaarde van de „rechten van een betrokkene” buiten beschouwing wordt gelaten, af op bezwaren.

- 35 Dienovereenkomstig gaat ook advocaat-generaal Bobek in zijn conclusie van 18 december 2018 in de zaak Fashion ID (C-40/17, EU:2018:1039, punt 47), ervan uit dat op grond van de vaststelling van verordening 2016/679 ter vervanging van richtlijn 95/46/EG, die de lidstaten de vrije keuze liet bij de omzetting van de inhoud ervan, nationale regels ter uitvoering van deze verordening in principe alleen mogen worden vastgesteld wanneer zij uitdrukkelijk zijn toegestaan.
- 36 Tegen een uitputtende regeling kan evenwel worden aangevoerd dat artikel 77, lid 1, artikel 78, leden 1 en 2, en ook artikel 79, lid 1, van verordening 2016/679 telkens de formulering „onverminderd andere mogelijkheden [...] van beroep” bevatten. Bovendien kent artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 eenieder die materiële of immateriële schade heeft geleden ten gevolge van een inbreuk op deze verordening, het recht toe om schadevergoeding te ontvangen voor de geleden schade. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat verordening 2016/679 de mogelijkheid niet uitsluit dat een andere dan de betrokken persoon in de zin van artikel 80, lid 2, van de verordening in rechte opkomt tegen schending van de gegevensbeschermingsbepalingen van de verordening.
- 37 Ook uit de **doelstellingen van de verordening** kan geen eenduidig antwoord op de prejudiciële vraag worden opgemaakt.
- 38 De aanname dat verenigingen overeenkomstig § 8, lid 3, punt 3, UWG op grond van het mededingingsrecht moeten worden geacht procesbevoegd te blijven, kan steun vinden in het argument dat hiermee een aanvullende – en volgens het doeltreffendheidsbeginsel wenselijke – mogelijkheid tot rechtshandhaving behouden blijft teneinde het overeenkomstig overweging 10 van verordening 2016/679 beoogde hoge niveau van gegevensbescherming te waarborgen.
- 39 Daartegenover staat dat de erkenning van een dergelijke procesbevoegdheid van verenigingen in strijd zou kunnen zijn met de harmonisatiedoelstelling die de Uniewetgever met de vaststelling van verordening 2016/679 heeft beoogd. Deze doelstelling zou kunnen worden tegengewerkt indien door privaatrechtelijke organen, dat wil zeggen concurrenten alsmede bedrijfsorganisaties of consumentenverenigingen in de zin van § 8, lid 3, UWG, gegevensbeschermingsmaatregelen worden toegepast die verder strekken dan de instrumenten waarin de verordening voorziet.
- 40 Het staat evenmin buiten kijf dat de door het handhavingssysteem van de verordening geboden bescherming een leemte vertoont die moet worden opgevuld door particuliere actoren in de zin van § 8, lid 3, UWG procesbevoegdheid te

verlenen op grond van het mededingingsrecht. Overeenkomstig artikel 8, lid 3, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie ziet een onafhankelijke autoriteit erop toe dat de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens worden nageleefd. Dienovereenkomstig bevat verordening 2016/679 uitvoerige regelingen met betrekking tot de taken en bevoegdheden van de toezichhoudende autoriteiten. Wanneer de toezichhoudende autoriteiten dan wel de civiele rechters concurrentie moeten dulden bij de handhaving van het objectieve gegevensbeschermingsrecht, zou het gevaar kunnen bestaan dat de gedifferentieerde bevoegdheden van de toezichhoudende autoriteiten terzijde worden geschoven en dat het gegevensbeschermingsrecht binnen de Europese Unie op verschillende manieren wordt gehandhaafd.

Schending van een consumentenbeschermingswet in de zin van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG

- 41 Ook moet worden opgehelderd of de in § 3, lid 1, eerste volzin, punt 1, UKlaG genoemde beroepsgerechtigde entiteiten na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 bevoegd zijn om op grond van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG in rechte op te komen tegen schendingen van de in de verordening vastgestelde gegevensbeschermingsbepalingen.
- 42 Sommigen zijn van mening dat § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG moet worden beschouwd als een vervroegde gedeeltelijke omzetting van de bepaling van artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679.
- 43 Volgens anderen moet een dergelijke procesbevoegdheid algemeen worden afgewezen. Het valt te betwijfelen of de in § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG opgenomen gegevensbeschermingsbepalingen, die refereren aan de regelingen van het voormalige Bundesdatenschutzgesetz (Duitse federale gegevensbeschermingswet) die met ingang van 25 mei 2018 zijn ingetrokken en vervolgens niet op overeenkomstige wijze zijn opgenomen in de thans geldende nieuwe versie van het Bundesdatenschutzgesetz, voldoen aan de vereisten die het Unierecht stelt aan een consumentenbeschermingswet. Een Unierechtelijke rechtsgrondslag kan in ieder geval niet worden ontleend aan richtlijn 2009/22/EG betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen.

Toepassing van ongeldige algemene voorwaarden overeenkomstig § 1 UKlaG

- 44 Tot slot moet nog de vraag worden beantwoord of verzoeker na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 de bevoegdheid toekomt om de in de verordening vastgestelde gegevensbeschermingsbepalingen in rechte te handhaven door middel van een verzoek om geldigheidstoetsing van een algemene voorwaarde.

- 45 Volgens § 3 UKlaG zijn beroepsgerechtigde entiteiten op grond van § 1 UKlaG bevoegd om een verbodsactie in te stellen tegen de toepassing van ongeldige algemene voorwaarden in de zin van § 307 BGB.
- 46 De vraag of beroepsgerechtigde entiteiten als bedoeld in § 3 UKlaG – zoals verzoeker – ook na de inwerkingtreding van verordening 2016/679 (nog steeds) bevoegd zijn om een verbodsactie in te stellen tegen de toepassing van algemene voorwaarden, wanneer deze verbodsactie steunt op schending van één van de in deze verordening vastgestelde gegevensbeschermingsbepalingen, kan niet eenduidig worden beantwoord.
- 47 In het licht van de met verordening 2016/679 beoogde doelstelling van een volledige harmonisatie moet er volgens sommigen van worden uitgegaan dat de in artikel 80, lid 2, van deze verordening geregelde handhavingsmogelijkheid voor verenigingen uitputtend is. Verordening 2016/679 biedt de lidstaten binnen een nauwkeurig omschreven kader de mogelijkheid om een autonome handhavingsbevoegdheid voor verenigingen te creëren die losstaat van een machtiging door een betrokkene. De toevlucht tot rechtsfiguren zoals de materiële toetsing van algemene voorwaarden is dan ook, net als het gebruik van een mededingingsrechtelijke toetsing in het licht van de rechtmatigheid van gegevensverwerkingsverrichtingen, uitgesloten door verordening 2016/679. Dergelijke handhavingsmogelijkheden voor verenigingen zijn ook niet langer nodig, aangezien het de Duitse wetgever vrijstaat om op grond van de openingsclausule van artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 een ruime proces- en beroepsbevoegdheid voor verenigingen in het leven te roepen.

Geen concrete rechtsschending

- 48 Zoals hierboven uiteengezet, heeft het wegvallen van de procesbevoegdheid tijdens de procedure tot *Revision* tot gevolg dat de verbodsactie niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Er kan geen procesbevoegdheid worden verleend op de grond dat een Unierechtconforme uitlegging van de bepalingen van § 3, lid 1, eerste volzin, punten 1 tot en met 3, UKlaG junctis § 1 en § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG aantoont dat de Duitse wetgever hierbij artikel 80, lid 2, van verordening (EU) 2016/679 (vervroegd) heeft omgezet.
- 49 Desalniettemin wordt betoogd dat verenigingen volgens § 3, lid 1, eerste volzin, punten 1 tot en met 3, UKlaG bevoegd zijn om in rechte op te komen tegen schendingen in de zin van § 2, lid 2, eerste volzin, punt 11, UKlaG, voor zover deze verenigingen voldoen aan de in artikel 80, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 genoemde voorwaarden.
- 50 Op grond van deze argumentatie kan evenwel niet worden aangenomen dat verzoeker in het onderhavige geding procesbevoegdheid bezit. Zelfs indien op basis van het hierboven aangevoerde argument een (vervroegde) omzetting van artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 in beginsel mogelijk wordt geacht, zou de aanname van een procesbevoegdheid overeenkomstig § 3, lid 1, eerste volzin,

UKlaG bij de vereiste Unierechtconforme uitlegging ervan in het licht van artikel 80, lid 2, juncto lid 1, van verordening 2016/679 immers vereisen dat is voldaan aan de voorwaarden die de Uniewetgever heeft gesteld aan het verlenen van procesbevoegdheid aan verenigingen door de lidstaten. Dit is in casu niet het geval: de mogelijkheid die overeenkomstig artikel 80, lid 2, van verordening 2016/679 aan de lidstaten wordt geboden om rechtsbeschermingsmogelijkheden voor verenigingen in het leven te roepen, heeft alleen betrekking op rechtsmiddelen waarmee een orgaan, organisatie of vereniging kan opkomen tegen de schending van de rechten van een betrokkene als gevolg van een verwerking van persoonsgegevens die inbreuk maakt op deze verordening.

- 51 Aan deze voorwaarden is niet voldaan. Weliswaar kan de door verzoeker gelaakte rechtsschending bij een gegevensverwerking in de zin van artikel 4, punt 2, van de verordening niet worden ontkend, maar verzoeker beroept zich niet op een schending van de rechten van een betrokkene in de zin van artikel 80, lid 2, van de verordening. De verbodsactie beoogt daarentegen de abstracte toetsing van verweersters presentatie van het appcentrum aan de objectief-juridische maatstaf van het gegevensbeschermingsrecht, zonder dat verzoeker schending heeft aangevoerd van de rechten van een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon in de zin van artikel 4, punt 1, van verordening 2016/679.